

Милица Тарабић
 Народна библиотека Ужице
 rosic.milica@gmail.com

02"652"(37/38)

Стручни рад

АНТИЧКЕ БИБЛИОТЕКЕ ОД I ДО V ВЕКА НОВЕ ЕРЕ

Сажетак: У античко доба библиотеке су углавном оснивали владари – краљеви и цареви; поседовали су их књижевници и филозофи. Биле су обележје већих градова, а најпознатија и највећа била је библиотека у Александрији. О њој се – с правом – највише говорило, па је у уводу укратко описана, заједно са још две најзначајније античке библиотеке основане пре Христа. У раду су детаљније представљене библиотеке саграђене у новој ери – од I до V века – Целзијусова, библиотека Трајановог форума, Вила папируса, Теолошка библиотека Поморске Цезареје и Цариградска библиотека. Углавном су то подаци о времену и месту изградње, изгледу и величини библиотека, као и њихов крај – начин на који су завршиле своје постојање.

Кључне речи: античко доба, библиотека, Целзијусова библиотека, Трајанов форум, Вила папируса, Теолошка библиотека Поморске Цезареје, Цариградска библиотека.

Кратак преглед најпознатијих античких библиотека изграђених пре нове ере

Библиотека краља Асурбанипала,¹ изграђена између 668. и 630. године п. н. е. у граду Ниниви, међу првим је и најзначајнијим античким библиотекама. Издваја се као једно од најважнијих археолошких открића икада направљених. Њен значај истиче Гордана Стокић Симончић у тексту „Блиски исток – колевка библиотека”, где наводи да се за ову библиотеку везује „постојање најстарије систематски уређене књижне збирке за коју се данас зна”.² Садржала је преко 30.000 глинених плочица и фрагмената, а најпознатији текст из ове библиотеке је *Еп о Гилјамешу*.

1 Последњи велики владар Асирског краљевства; владао Асиријом од 668. до 627. године п. н. е.

2 Гордана Стокић Симончић, „Блиски исток – колевка библиотека”, *Читалиште*, бр. 28 (2016): 37.

Неколико стотина година касније, почетком V века п. н. е., саграђена је најпознатија и највећа библиотека античког света и највећа ризница знања са преко 500.000 свитака – Александријска библиотека. Налазила се у граду Александрији, у Египту. Њену изградњу први је наредио Александар Велики,³ али због преране смрти није доживео да је види. Оно што је Александар замислио, остварили су краљеви из династије Птоломеја, почетком V века п. н. е. Градњу библиотеке почео је бивши Александров генерал, Птоломеј I Сотер, а наставио Птоломеј II Филаделф, док је Грк Деметрије био духовни покретач и први организатор.

Још једна значајна библиотека из овог периода и једна од најпознатијих хеленистичких културних институција налазила се у граду Пергаму,⁴ на територији данашње Турске. Основао ју је владар Пергама Атал I,⁵ али се она заправо развила под његовим сином, Еуменом II,⁶ између 197. и 159. године п. н. е. Имала је око 200.000 свитака (папируса). Као једина грчка библиотека која је физички идентификована коришћена је као модел за реконструкцију или идентификацију других библиотека у хеленистичком свету.⁷

У раду који следи описане су најпознатије античке библиотеке изграђене у новој ери, за које је, захваљујући археолошким ископавањима током XIX и XX века, обављена реконструкција и омогућено да се што верније прикаже њихов изглед и деловање савременом човеку. Долажењем до нових информација и података о овим библиотекама, значајно је обogaћена њихова историја и дат нови поглед на културни живот античког доба.

3 Добио је инспирацију након посете Асурбанипаловој библиотеци.

4 Пергамска библиотека – следила је пример библиотеке у Александрији – у једном тренутку су чак ишле у корак једна са другом настојећи да прикупе најпотпуније збирке текстова, и практично су биле конкуренција.

5 Оснивач и први владар Аталидске династије која је владала Пергамом – од 241. године п. н. е., краљ Пергама од 238. до 197. године п. н. е.

6 Svend Dahl, *Povijest knjige: od antike do danas* (Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1979), 15.

7 У њој је сачувано неколико архитектонских елемената који су од свог открића били основа бројних реконструкција и анализа. Видети: Greg Woolf, Katerina Oikonomopoulou and Jason Konig, *Ancient Libraries* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 122, <https://ezproxy.nb.rs:3507/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fNTc0ODYzX19BTg2?sid=c49dd348-c73b-4c03-be67-fda45cbce7e9@redis&vid=0&format=EB&rid=1> (преузето 19. 4. 2022).

Целзијусова библиотека – библиотека и светилиште

Трећа највећа библиотека старог света и једна од најимпресивнијих грађевина Римског царства, ако не и целог света у то време – Целзијусова библиотека, изграђена је у II веку, у центру Ефеса (Турска), за време владавине цара Трајана.⁸ Изградња меморијалне библиотеке почела је на захтев Тиберија Јулија Аквиле 114. године (грађена је у част његовог оца Тиберија Јулија Целзијуса Полејмана)⁹ а завршили су је његови наследници. Библиотеку су градили различите групе људи – од робова до вештих занатлија. Архитекта Виртуоја и главни мотиватор за изградњу Гај Јулије Аквила долазили су из Рима, као и већина радне снаге.

Архитектура ове библиотеке прилично је импресивна и типичан је пример стила који је преовладавао у периоду под царем Хадријаном¹⁰ (117–138). Импозантан спољашњи изглед, изванредна фасада и материјал од кога је саграђена чине ову библиотеку посебном. Троја улазна врата са богато украшеним оквирима и прозорима изнад, двоспратна фасада зграде са стубовима у коринтском стилу у приземљу и балкон који је ишао око саме зграде – само су неке од карактеристика које издвајају ову библиотеку од осталих. Коришћен је оптички трик где су стубови на бочним странама фасаде краћи од оних у центру, дајући илузију да је зграда већа него што јесте. Унутрашњост библиотеке била је једноставнијег изгледа – имала је

8 Владао од 98. до 117. године. Његова владавина окончана је након што се разболео и умро 117. године у граду Селинус. Познат је по својим огромним грађевинским пројектима и ширењу Римског царства кроз војна освајања.

9 Целзијус је умро исте године, у 70. години живота. Био је члан римског Сената и проконзул Ефеса од 105. до 107. године, као и конзул у Риму 92. године, где је био одговоран за све јавне зграде. Био је један од најбогатијих људи у том азијском граду. Видети: *World History Encyclopedia* „Library of Celsus”, Jan van der Crabben, 22 July 2019, https://www.worldhistory.org/Library_of_Celsus/ (преузето 20. 4. 2022).

10 За време цара Хадријана су, посебно на истоку, биле у моди високо декоративне фасаде које су имале више нивоа и масе избочина, удубљене лажне прозоре, стубове, фронтоне и статуе. Видети: *World History Encyclopedia*, „Library of Celsus”.

око 180 квадратних метара површине, а доњи спрат је био поплочан украшеним мермером. Садржала је већи број просторија у којима су се налазиле полице за књиге.

Чињеница је да је сврха постојања ове библиотеке била да промовише углед чланова породице и да се сећање на Целзијуса одржи живим: четири статуе које су се налазиле у библиотеци представљале су Целзијусове врлине (мудрост, знање, интелигенцију и храброст). Локација библиотеке била је у једном од најпрометнијих делова града са тргом испред – како би била доступна локалним становницима; одржавали су се комеморативни догађаји, као и годишњи фестивал. Највише су је користили учени људи. Позајмљивање књига није било дозвољено јер је било тешко набавити копије уколико свици нестану.

Уништена је 262. године у пожару током готске инвазије, али фасада је преживела и библиотека је поправљена крајем IV века, када је поред степеница додата и фонтана. Међутим у X веку земљотрес је изазвао урушавање фасаде. Ископана је 1904. године и том приликом је откривена Целзијусова гробница: био је сахрањен у оловном ковчегу затвореном у мермерни саркофаг украшен високим рељефним фигурама Нике, Ероса, розетама и венцима. Налазила се у посебној просторији испод приземља, тако да је ова библиотека уједно била и светилиште.

Рестаурација је извршена уз помоћ Аустријског археолошког института. Оригинали статуа однети су у Музеј Ефеса у Бечу 1910. године и данас су замењене верним копијама,¹¹ а рушевине ове библиотеке и даље стоје у Турској. У библиотеци се налазило 12.000 свитака која су садржала богата сазнања старог света, а предмети који су ископани изложени су у Музеју Истанбула.

Библиотеке Трајановог форума – библиотека Улпија као двојна библиотека

Библиотека Улпија била је најпознатија библиотека Римског царства. Основао ју је владар Трајан 114. године као део

11 World History Encyclopedia, „Library of Celsus”

свог монументалног форума¹² – пространог комплекса у средишту града Рима, изграђеног 112. године. Довољно је сачувана да се обави скоро потпуна реконструкција унутрашњости.¹³

Библиотеке Трајановог форума у ствари су две хале – источна – у којој су се налазиле књиге на латинском, и западна – са књигама на грчком језику. И једна и друга биле су изграђене од бетона, мермера и гранита, а обухватале су велике централне читаонице и два нивоа ниша обложених полицама за књиге у којима се налазило око 20.000 свитака.¹⁴ Налазиле су се на супротним странама четвртастог трема, у чијем је центру стајао Трајанов стуб, можда најимпресивнији споменик икада који је украшавао библиотеку. „Читаоци који су хтели да користе књиге на оба језика, морали су да ходају неких четрдесет метара од улаза у једну од њих, пред портака са стубом, до улаза у другу”.¹⁵

Лајонел Касон у својој студији *Библиошке стјарој свети* истиче значајну разлику између грчких и римских библиотека, коју можемо видети захваљујући Трајановој библиотеци: „Грчке библиотеке су, у суштини, биле складишта. Није било никакве опреме за читаоце; остављени су да раде у суседној колонији која је била део комплекса у коме се налазила библиотека, али не део библиотеке. Римска библиотека је била права супротност: она је превасходно створена за читаоца, да им обезбеди пространу,

12 Овај комплекс садржао је и тргове, пијаце и верске храмове. Простире се уз брдо Капитол а између њега и брда пролазио је модеран булевар под називом Виа деи ФорИ Имперали (Via dei Fori Imperiali).

13 Библиотеку су величанствено реконструисали Џејмс Е. Паркер и његове колеге. Видети: Michael Lapidge, *The Anglo-Saxon Library* (New York: Oxford University Press, 2005), 13, <https://ezproxy.nb.rs:3543/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMhH3d19fMjE2MDM3X19BTg2?sid=695323d2-7b81-4361-99df-b41cf1f9becf@redis&vid=1&format=EB&rid=1> (преузето 16. 4. 2022).

14 Међу њима су се налазили Трајанови радови, укључујући и коментаре о Дачким ратовима, као и целокупна аутобиографија Јулија Цезара.

15 Lajonel Kason, *Biblioteke starog sveta* (Beograd: Clio, 2004), 85.

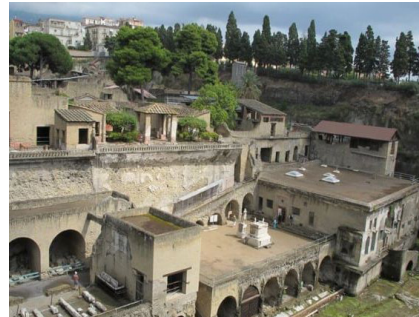
привлачну околину за рад”.¹⁶ Књиге су биле смештене на полицама дуж зидова, што је лепо изгледало али је расипало простор (с обзиром на то да је средина просторије била празна), а фонд се стално увећавао па се повећавала и потреба за смештајем.

Већина корисника библиотеке били су људи са професионалним интересовањем за књижевност и учење – писци, правници, филозофи, наставници, научници и др. Град Рим био је познат као један од великих културних центара, па се претпоставља и да је био значајан број корисника.

Почетком IV века ова библиотека привремено је премештена у Диоклецијанове терме¹⁷ – вероватно док је Форум уређиван – да би касније поново била враћена на своје старо место. Постојала је најмање 300 година – у писаном облику се помиње све до V века, што говори да има најдужи век трајања од свих римских библиотека.

Вила папируса – приватна вила са библиотеком

Вила папируса била је, у ствари, приватна кућа која се налазила на обали мора, у древном римском граду Херкулануму. У њој је 1750. године откривена библиотека у којој се налазило око 1800 карбонизованих папирусних свитака, по чему је и добила име Вила папируса. Након ерупције Везува 79. године, око 30 метара вулканског пепела прекрило је цео Херкуланум, а самим тим и читаву библиотеку. Пепео је практично сачувао збирке и омогућио реконструкцију ових списа која је обављена савременом технологијом.

Предњи део виле протезао се на више од 250 метара, а била је окружена баштом затвореном портицима. Садржала је атријум и тремове – један од њих имао је по 10 стубова са сваке стране, између којих су биле смештене бисте, херме и мале мермерне и бронзане

¹⁶ Исто, 88-89.

¹⁷ Јавна купатила у старом Риму; највеће царске терме, назване по цару Диоклецијану и грађене од 298. до 306. године.

статуе – исто као на ивицама великог купалишта које се налазило у средини.¹⁸

Површина библиотеке била је 9m² (просторија величине 3x3m), дуж чијих зидова су се налазиле полице и ормари, где су били смештени папирусни свици – већи део на грчком, а мањи на латинском језику. Фонд библиотеке састојао се од збирки радова које се баве етиком, реториком и сличним темама, са акцентом на грчке филозофске текстове који потичу из личне библиотеке повезане са епикурејским филозофом и песником Филодемом. Најзначајни део чине књиге из I века п. н. е., као и књиге самог Филодема и других епикурејаца. Фонд је позајмљиван искључиво пријатељима, а многи фрагменти који су се налазили у библиотеци остали су непрочитани или неидентификовани.

Не може се поуздано знати ко је био власник виле, иако се помиње Луције Калпурније Пизон Цезонин.¹⁹ Џорџ В. Хјустон, професор емеритус класичних наука, у својој књизи, у којој пише о римским библиотекама, наводи да је Пизон био Филодемов патрон, и да је могуће да је Филодем живео и радио у Вили негде у периоду од 70. до 40. године п. н. е. Међутим, недавна истраживања сугеришу да зграда датира из треће четвртине I века п. н. е., што, ако је тачно, говори да је можда саграђена веома касно у Пизоновом животу или чак после његове смрти, па је стога могуће да је била изграђена за неког другог.²⁰ Током истраживања једног њеног дела путем тунела, од 1750. до 1764. године, откривено је 67 кипова, као и остаци стотина ролни књига. Скоро сви преживели фрагменти сада се налазе у складишту у Напуљу.

С обзиром на то да се истраживања обављају и даље и да се на крају XX и почетком XXI века открило да је вила изграђена на три

18 У овом ограђеном простору пронађена је бронзана херма Дорифора, реплика Поликлетовог Атлете, и херма Амазонке коју је направио Аполоније, син Архије из Атине.

19 Конзул из 58. године п. н. е. Таст Јулија Цезара.

20 George W. Houston, *Inside Roman Libraries: Book Collections and Their Management in Antiquity* (North Carolina: The University of North Carolina Press, 2014), 89, <https://ezproxy.nb.rs:3543/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fODUyMzk1X19BTg2?sid=03380f35-f3e8-45f3-97e3-bc7f99c7d288@redis&vid=0&format=EB&rid=1> (преузето 26. 4. 2022).

или четири нивоа, који нису још увек довољно истражени,²¹ када је у питању Вила папируса – једна од најлуксузнијих античких вила у Римском царству, у будућности се могу очекивати нова открића.

Теолошка библиотека Цезареја Маритима – најобимнија црквена библиотека

Посебно треба поменути Теолошку библиотеку Цезареје Маритиме – најобимнију црквену библиотеку из овог периода, основану у III веку, захваљујући којој је Цезареја²² постала интелектуални центар.

У својој књизи *Библиотека Јевсевија из Цезареје*, Ендрју Џејмс Карикер, доктор историјских наука, опширно говори о овој библиотеци – реконструира њен садржај, представља историју од настанка као црквеног архива и њеног правог оснивања, до нестанка, те истиче која дела је садржала. Представљајући први доказ о овој библиотеци – синодално писмо у чијој изради је учествовао тадашњи епископ Кесарије Теофил (претпоставља се да је задржао копију, заједно са другим сличним црквеним документима), Карикер истиче да је то у почетку била неорганизована збирка дела коју су сакупили рани хришћани. За праву библиотеку, са литерарним и научним делима, може се рећи да је основана када се велики александријски филозоф и богослов Ориген Александријски (око 185–253) настанио у Цезареји.²³ Заједно са Светим Памфилом – који је посветио живот прибављању древних текстова за библиотеку – скупљао је хришћанске књиге и био покровитељ библиотеке бринући се о увећању њеног фонда.

21 Houston, *Inside Roman Libraries*, 88.

22 Цезареја Маритима – антички град и лука коју је крајем 1. века п. н. е. саградио Ирод Велики, тадашњи владар Јудеје; налази се у Израелу, на обали Средоземног мора.

23 Andrew James Carriker, *The Library of Eusebius of Caesarea* (Leiden: Brill, 2003), 3, <https://ezproxy.nb.rs:3543/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMНh3d19fMTMyOTM4X19BTg2?sid=6d6eba7a-d09e-4e81-ad3f-e7d0c7fe1cc0@redis&vid=0&format=EB&rid=5> (преузето 17. 6. 2022).

Били су у великој мери заслужни за 30.000 прикупљених рукописа које је библиотека поседовала.²⁴ Свети Памфил је у скрипторијуму изузетно посвећено и брижно надгледао израду примерака Светог писма, о чему сведоче библијски рукописи. Такође је преписао већи део дела Оригена Александријског, која се још увек чувају у библиотеци Цезареје. Међу Памфиловим најзначајнијим делима су: *Црквена историја*,²⁵ *Припрема за Јеванђеље*, *Хроника*, биографско дело о Константину Великом итд. „Под руководством Оригеновог ученика Памфила, интелектуално је стасао Јевсевије Кесаријски. Памфил га је усвојио и образовао у школи где се иначе налазила Оригенова библиотека. Увео га је у Оригенов филолошки метод и уопште у његову традицију, као и у организацију библиотеке. У знак поштовања према свом учитељу, Јевсевије Кесаријски је себе представљао као Јевсевије Памфилов и написао је спис у три књиге Живот Памфилов, који није сачуван”.²⁶

Теолошка библиотека Цезареје Маритиме представљала је хришћански центар образовања и учења, јер су се у њој налазиле бројне збирке хришћанских и јеврејских текстова, као и грчке литературе – претежно из филозофије и историје. У фонд библиотеке убрајају се дела Светог Јеронима, Василија Великог и Григорија Назијанског, високо цењених религиозних филозофа, који су путовали у Палестину да би стицали знање у овој библиотеци. Дела која су читали у збиркама помогла су у обликовању њихових сопствених списа, помажући да утичу и инспиришу нове генерације хришћанских мислилаца.

Библиотечке збирке страдале су током прогона под царем Диоклецијаном, након чега су их епископи Цезареје поправљали. Библиотеку су уништили Арапи, 638. године. Ниједан каталог библиотечке збирке није сачуван.

24 Благо ове библиотеке користио је и Свети Јероним, након чега је основана школа за богословско учење.

25 Ово дело доступно је и на интернету: <https://pdfcoffee.com/jevseviye-pamfil-kesarijski-crkvena-istorija-pdf-free.html> (преузето 30. 6. 2022).

26 Ненад Идризовић, „Ранохришћанска библиотека у Кесарији Палестинској”, *Читалиште*, бр. 18, (2011): 36.

Цариградска библиотека – последња велика библиотека античког света

Цариградска библиотека или Царска библиотека у Константинопољу,²⁷ главном граду Византијског царства, основана је средином IV века, за време владавине цара Констанција II (337–361), сина Константина Великог (324–337). Била је последња велика библиотека античког света која је сачувала знања старих Грка и Римљана скоро цео миленијум након уништења других античких библиотека. Како је цар Констанције II био свестан пропадања текстова који су писани на папирусним свицима, да би их сачувао дао је да се препишу на пергамент и тако започео формирање Царске библиотеке. Текстови су преписивани и чувани у скрипторијуму, основаног за ту намену. Сматра се да је особа задужена за библиотеку под Констанцијем II био Теместиос, руководилац тима писара и библиотекара који су копирали текстове са папирусних ролни на пергамент или папирусне кодексе.²⁸

Свој допринос развоју библиотеке дао је цар Јулијан Отпадник (361–363), синовац Константина Великог, који је, поклонивши своју личну библиотеку библиотеци у Константинопољу, увећао њен фонд. Цар Валенс (364–378) у време своје владавине 372. године ангажовао је седам преписивача, и то четири за грчке и три за латинске текстове, као и помоћнике за поправку књига. Не постоји тачан податак колико је тада било књига, али с обзиром на захтеве царске породице претпоставља се да је фонд био велики.

Ова библиотека значајно је оштећена 475. године, када је у пожару уништено око 120.000 текстова, а затим је запаљена приликом пада и пљачке Константинопоља²⁹ током Четвртог крсташког рата (1204), чиме су делимично уништене библиотечке збирке. Након тога византијска престоница премештена је у

²⁷ Данас Истанбул.

²⁸ *History of Information*, „The Imperial Library of Constantinople, About Which Remarkably Little is Known”, Jeremy Norman <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=4134> (преузето 8. 4. 2022).

²⁹ Пљачкање Константинопоља из 1204. године описано је као једна од најпрофитабилнијих и најсрамнијих пљачки града у историји. Верује се да су крсташки продали неке ретке византијске рукописе италијанским купцима. Видети: *History of information*, „The Imperial Library of Constantinople”.

Никеју, захваљујући цару Јовану III,³⁰ где је поново успостављена Византијска царска библиотека (1222). Скоро четири деценије касније (1261) византијски цар Никеје – Михаило VIII Палеолог – успео је поново да освоји Константинопољ и поново успоставио Царску библиотеку. Део књига које су преживеле дешавања 1204. године изгубљен је сељењем најпре у Никеју, а затим враћањем у Цариград. Библиотека је доживела своју пропаст током турске опсаде Константинопоља (1453), када је уништена заједно са свим преосталим књигама. Постоје извештаји о књигама које су преживеле турско освајање града. Ипак, нема конкретних доказа да је библиотека тада била близу своје некадашње славе. Иако је у XIX веку професор Карлајл, лекар и оријенталиста, добио приступ садржају библиотеке након пада Цариграда, закључио је да ниједан текст не поседује довољно доказа да би се могао повезати са Цариградском библиотеком у Константинопољу.³¹

Закључак

Улога библиотека изграђених у античком добу била је прикупљање знања и његово коришћење у сврху побољшања квалитета живота. Свака од њих била је јединствена и дала је посебан допринос у одређеном историјском периоду захваљујући колекцијама које је поседовала. Зависно од њихове намене, служиле су владарима, књижевницима, филозофима, теолозима, а оне поједине, које су биле доступне јавности, углавном су користили научници да проучавају и копирају текстове.

Иако је ове институције уништила или ватра или време, уз помоћ њих човечанство је напредовало у различитим областима (пољопривреди, уметности, медицине, архитектури...) омогућавајући нека од највећих достигнућа. Заслужују поштовање и велико признање за свој изузетан допринос култури, као и академском и књижевном животу људи у то време.

30 Никејски цар Јован III Дука Ватац владао је од 1222. до 1254. године.

31 Ancient Origins: reconstructing the story of humanity's past, „From Papyrus to Parchment: The Imperial Library of Constantinople”, Veronica Parkes, 26. Decembar 2016. <https://www.ancient-origins.net/history-important-events/papyrus-parchment-imperial-library-constantinople-007251> (преузето 30. 6. 2022).

Литература

1. Ancient Origins: reconstructing the story of humanity's past, „From Papyrus to Parchment: The Imperial Library of Constantinople”, *Veronica Parkes*, 26. Decembar 2016, <https://www.ancient-origins.net/history-important-events/papyrus-parchment-imperial-library-constantinople-007251> (преузето 30. 6. 2022).
2. Dahl, Svend. *Povijest knjige: od antike do danas*. Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1979.
3. *History of Information*, „The Imperial Library of Constantinople, About Which Remarkably Little is Known”, Jeremy Norman <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=4134> (преузето 8. 4. 2022).
4. Houston, George W. *Inside Roman Libraries: Book Collections and Their Management in Antiquity*. North Carolina: The University of North Carolina Press, 2014. <https://ezproxy.nb.rs:3543/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fODUyMzk1X19BTg2?sid=03380f35-f3e8-45f3-97e3-bc7f99c7d288@redis&vid=0&format=EB&rid=1> (преузето 26. 4. 2022).
5. Идризовић, Ненад. „Ранохришћанска библиотека у Кесарији Палестинској”. *Читалишће*, бр. 18 (2011): 32-39.
6. Kason, Lajonel. *Biblioteke starog sveta*. Beograd: Clio, 2004.
7. Lapidge, Michael. *The Anglo-Saxon Library*. New York: Oxford University Press, 2005. <https://ezproxy.nb.rs:3543/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fMjE2MDM3X19BTg2?sid=695323d2-7b81-4361-99df-b41cf1f9becf@redis&vid=1&format=EB&rid=1> (преузето 16. 4. 2022).
8. Mangel, Alberto. „Biblioteka kao stanje”. *Polja: časopis za književnost i teoriju*, бр. 451, (2008): 20-28.
9. Стокић Симончић, Гордана. „Блиски исток – колевка библиотека”. *Читалишће*, бр. 28 (2016): 35-42.
10. Woolf, Greg, Katerina Oikonomopoulou and Jason Konig. *Ancient Libraries*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. <https://ezproxy.nb.rs:3507/eds/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fNTc0ODYzX19BTg2?sid=c49dd348-c73b-4c03-be67-fda45cbce7e9@redis&vid=0&format=EB&rid=1> (преузето 19. 4. 2022).

11. *World History Encyclopedia*, „Library of Celsus”, Jan van der Crabben, https://www.worldhistory.org/Library_of_Celsus/ (преузето 20. 4. 2022).

Ancient libraries from the 1st to the 5th century of the new era

Summary: In ancient times, libraries were mostly founded by rulers – kings and emperors, owned by writers and philosophers. They were a landmark of larger cities, and the most famous and largest was the library in Alexandria, which was the most talked about, so it is briefly described in the introduction, together with 2 more important ancient libraries founded before Christ. The paper presents in more detail those built in the new era - from the 1st to the 5th century – the Celsius library, the library of Trajan’s Forum, the Villa of the Papyri, the Theological Library of Caesarea Maritima and the Imperial Library in Constantinople, These are mainly data on the time and place of construction, the appearance and size of libraries, as well as their end/manner in which they ended their existence.

Keywords: ancient, library, Celsius, Trajan’s Forum, Villa of the Papyri, Theological Library of Caesarea Maritima and the Imperial Library in Constantinople.

Примљен рукојис 30. јуна 2022.

Исправке рукојиса 31. август 2022.

Прихваћено за објављивање 2. септембра 2022.